ЦЕТИЊСКИ ВЈЕСНИК

ИЗЛАЗИ СРИЈЕДОМ И ПЕТКОМ

Цијена: за Црну Гору на годину 10 круна, на по године 5 круна; ван земље 15 франака у злату

Уређује: ОДБОР

Адреса: „Цетињски Вјесник“ — Цетиње; Adresse: „Le Courrier de Cettigné“ — Cettigné (Monténégro)

За ЦРНУ ГОРУ појединн број 10 пара.
За СТРАНЕ ЗЕМЉЕ појединн број 20 пара.

БРОЈ 15 | ЦЕТИЊЕ, ПЕТАК 15. ФЕБРУАРА 1913. ГОД. | ГОДИНА VI.

Рат на Балкану

Изјава Хаки паше

Сарадник париског „Тана“ имао је у отоманској амбасади у Паризу врло дуг разговор с Хаки пашом раниим великим везиром, баш пред његов полазак у Лондону и добио је ова саопштења: — Ја немам званичне мисије. Ја сам просто упућен од отоманске владе, да турским делегатима у Лондону помогнем својим искуством и познавањем питања око којих се дебатује у преговорима о миру.

„Ти су преговори истина прекинути, али је наша ствар предана у руке Европи потом којом је Порта одговорила на заједничку писмену представку великих сила. Велике силе још нијесу дале на то свој одговор али продужују испитивање ситуације у њено могућно рјешење.

„Као што знате Турска инсистира на то да сачува један дио Једрена, који јој је драг и драгоцјен као и сам Цариград. Она је тражила још и острва уз обалу Мале Азије. Утисак код појединих влада не изгледа неповољан и ја мислим да је могуће наћи једну формулу за закључење мира на тим основицама.

„С нама се доста рђаво поступало да би смо се смјели надати у праву племенитост коју треба имати према побијеђенима. С друге стране, опет, ми нијесмо сасвим спали на милост и немилост побједилаца, као што је био случај на завршетку руско-турскога рата. Ми још имамо три стотине хиљада добрих трупа. Једрене, Јањина, Скадар, могу се још дуго држати. Савезници већ заморени неће моћи ићи до Цариграда, као што је то Русија могла учинити кад се је зауставила у Сан Стефану 1878.

„Под таквим околностима ми имамо права, чак и дужност да сачувамо бар један дио позиција које још држимо као и других, као што су острва заузета од савезника. Наш опстанак, наша сигурност у будућност захтијевају да нам се остави парче земље које покрива Мраморно Море које је азијско море, да нам се оставе острва на уласку у Дарданеле и она која заштићују Малу Азију.

„Задржавање Једрена чији би утврђени фронт остао у бугарским рукама не представља никакву опасност од какве офанзиве с наше стране противу Бугарске. Ми немамо намјера да тражимо земљишта која су нам отета и која би била само један извор компликација и тешкоћа. У осталом и начело статус кво који је према нама повријеђен, Европа нам не би дала да прекршимо у будућности. Бугарска се нема шта више бојати Турске. Њен је интерес да од сада има за сусједа једну пријатељску Турску.

„Ма шта било, ми имамо повјерења у Европу да ће нас помоћи да се закључи правилан и частан мир. Прошла влада у Цариграду гријешила је што је хтјела да преговара непосредно са савезницима. Ови неће да дискутују. Они поступају само са ултиматумима. Ми вјерујемо да ће Европа донијети правичније и праведније рјешење свога конфликта и учинити да превагне ауторитет великих сила над претјераним захтјевима севезника. Они су довољно уживали наклоност великих сила и ове им могу стога намегнути мир. Надамо се, да ће оне и дати најзад ријеч праву, које је у овом конфликту, признаћете било игнорисано и заборављено на нашу штету. Исто тако је, у осталом, било и са начелом народности, јер свака од савезница је заишла и у земље настањене становништвом које је њој страно.

Преговори за мир

Према поузданим информацијама постоји код Порте нада, да ће опет скоро доћи до мировних преговора.

Према новим предлозима Турске о наставку мировних преговора кабинети стоје на становишту задње колективне ноте, те би само на њезиној подлози предузели посредовање. У другу руку није искључено, да ће власти и овдје наћи излазак. Од садашње турске владе, којој су према становништву и војсци везане руке, власти можда неће захтијевати, да се одрекне Дринополја. Ствар би се имала овако обићи: Не пристајући на одступ града, турска влада службено изјављује, да препушта рјешење тог питања велесилама, уз напомену да је споразумна с оним рјешењем, што ће га донијети власти.

У Цариграду се поговара, да ће у случају поновних преговора бити послан у Лондону Џавид бег.

Турски крсташ „Хамидије“

Као што је познато, турски крсташ „Хамидије“ отиловио је незнано куд. Због тога сад га грчка флота вреба како не би навалио на јонска острва и на грчку обалу.

Има их, који у овом турском крсташу гледају баука и с њим у везу доводе којекакве басне. Разумије се, да је то мишљење не само претјерано него и неосновано.

Војна снага „Хамидије“ је доста незнатна. Брод има 3200 тона депласмана, а оклопљен је врло слабим оклопом. Наоружан је са два топа од 15 см. калибра, осам топова од 12 см. калибра, а осим тога имаде шест брзометнијех топова од 47 мм. и 37 мм. калибра. Ово оружје не може бити опасно у боју са честитим ратним бродом, али може нанијети доста штете са бомбардовањем мјеста и у борби с торпедњачама и торпедодестројерима. Наибоље оружје овога турског крсташа је велика његова брзина — 23 морске миље на сат. Што се брзине тиче, равни су му у грчкој флоти само њихови нашовији торпедодестројери и торпедњаче, као и оклопљени крсташ „Георгиос Аверов“. Из овога се види, да Грци, ако желе негдје око Малте уловити „Хамидију“, морају онамо послати овај свој ратни брод и цијелу једну торпедну флотилу.

Вјероватно је, да ће Грци за лов на „Хамидије“ употријебити и друге своје бродове, који до душе нијесу особито брзи, али би могли ради својих јаких оклопа и топова присилити „Хамидију“, да им не долази одвише близу. То су 3 обална оклопљена крсташа: „Хидра“, „Псара“ и „Срезак“. Могуће да ће ова три брода заузети мјесто на обим крилима ловне линије, у средини ће крстарити „Георгиос Аверов“, а међупростор ће испуњавати торпедна флотила.

Од како је „Хамидије“ отиловила са Малте, постоје за њега само двије могућности: или ће сретним којим случајем, рецимо у магли, моћи пробити линију грчких бродова и неопажено побјећи, или ће без обзира на своју топовску немоћ насрнути на који велики грчки ратни брод и покушати, да га са којим торпедом уништи. У овом другом случају је готово сасвим сигурно, да ће „Хамидије“ пропасти, али ће ипак покушати, да са собом у пропаст повуче и који грчки брод.

Бугари ваљда неће на Галипољу подузети никакве веће акције, док грчка флота не може доћи у залив Ксерос.

Гдје је Енвер бег?

Енвер бег, који је требао подићи у турској војсци дух и научити ју, да побјеђује, сасвим је ишчезнуо. Како јављају лондонски листови, послије неуспјеле експедиције, коју је он организирао и водио са циљем, да искрца чете на обалу Мраморнога Мора, Енвер бег се склонио на ратни брод „Хајредин Барбароса“, кријући се од неких официра, који њиме хоће да освете погибију Назим паше.

Док се Енвер бег крије, дотле његове чете не знају шта ће, ни куд ће. Експедиција од 75 транспортних бродова стоји сада код Галипоља, а чува је читава турска ратна морнарица.

Вели се, да је експедиција врло зло спремљена. Један транспортни брод провалио се и вода је толико навалила, да се морала побацати муниција и топови, да се брод спасе.

По некојим вијестима Енвер бег се вратио у Цариград и крије се у султановом харему.

Бечка „Zeit“ има вијест, да је Енвер бег већ убијен, „Central News“ опет има брзојав, да није убијен, али да је тешко рањен.

„Daily News“ поново доноси вијест, да је Енвер бег тешко рањен. По тој вијести Енвер бег је из засједе нападнут, кад је држао, да је међу најбољим пријатељима. Покушао је, да се брани, али је оборен.

„Neue Freie Presse“ опет дементира вијест о атентату.

Главно је, да се нешто неугодно с Енвер бејом збило.

Зашто Аустрији треба Арбанија

Свак се у чуду пита, зашто се Аустрија толико заузима за велику Арбанију. Што је за њу Арбанија, да се ради ње већ мјесеца живи у вјечном страху и подноси толико жртава. На сва ова питања налазимо одговор у „Oester. Rundschau“ из пера барона Хлумецког. У томе чланку „Oester. Rundchau“ стоји ово: Нама треба једна јака Арбанија *ради нас*, а не ради Арбанаса. У смислу аустро-угарске а дошљедно и њемачке политике, *Арбанија има да буде задња утврда, одбранбени зид против словенскога продирања на Адрију. Она мора да буде противтежа појачаној Србији те найдокон Арбанија* нам представља *задњи мост*, преко којега ће Средња Европа скоро *несметано вршити свој упливи*, моћ, наспрам западног Балкана. Свака је поједина од ових трију функција (бедем, противтежа и мост) *за Аустро-Угарску и за Њемачку веома важна и пуна значења*. Ми знамо што би то значило, кад би Словенство продрло и на овај дио јадранске обале; то би била пропаст наше јадранске политике, а слободни пут од Трста к светском мору био би нам препријечен. Јасно је, да би тим били дирнути и велико-њемачки интереси.

Ниједан њемачки државник не смије се оглушити сазнању, да *њемачки упливи мора да сиже до Адрије*. Све ове функције може да испуни једино једна велика и јака Арбанија.

На то „Црвена Хрватска“ овако пита: А сад нек нам барон Хлумецки још каже, како долази до тога, да аустриски Словени морају штитити те велико-њемачке интересе?

Будући мир и Европа

„Руско Слово“ пише: Није прошла недјеља дана од продужења балканског рата, а Висока порта показује жељу да се закључи мир. Махмуд Шефкет паша, велики везир, рјешио је да се сад са таквом молбом обрати Европи. Али прије него што то буде урадио, он је закуцао на врата Енглеске, као силе која треба да дâ благослов за такав корак Турске. Сер Едвард Греј је већ одговорио под каквим условима може мир да буде закључен између Турске и балканских држава. Међутим Турска баш не би желела да то буде под тим условима — јер због таквих услова и дошла је данашња влада на управу и продужила рат!

Посредовање Европе могуће је, дакле, ако само Турска буде пристала на услове које су јој балканске државе поставиле приликом преговора за мир. Турска мора да балканским савезницима уступи Једрене и острва у Јегејском Мору. Прљава и покварена интриганска политика Вангенхајма и маркрофа Палавичинија да дођу Младотурци на владу и да одатле почне и европски рат потпуно је пропала. Рат европских држава није избио. Мјесто тога, ето, гдје и Младотурци траже мир.

Према свему изгледа да ће мир ускоро да буде закључен. Питање је: гдје? Балкански савезници одлазећи из Лондона рекли су: „Мир ће бити закључен само на бојном пољу!“ Мир према томе треба да буде закључен до мјеста до кога је дошао ратнички мач. Мјесто да буде у Лондону, мир пада у мјесту гдје ће Турцима бити најнепријатније.

Да би били спасени бар од те непријатности Турци ће гледати да нови преговори за мир буду понова у Лондону гдје се и данас налази по један од балканских делегата који су били на конференцији мира.

Мир, који ће на пошљетку ипак да буде закључен, мора бити тежи него што би био први.

Турска, којој су и услови првог мира били тешки, мора приклонити главу. Нама се и нехотице сада намећу ријечи галског војводе Брена: „тешко побијеђенима“.

У служби црногорског „Црвеног Крста“

Један од љекара што су из Сиљета дошли у Црну Гору да се стави на расположење нашем Црвеном Крсту, т. д-р Ф. Перван, под горњим насловом, са Цетиња пише сиљетској „Слободи“:

Кад смо се упутили из Сиљета за Црну Гору, нас три љекара (д-р Јакша Рачић, д-р Арамбашин и д-р Ф. Перван) те госпођа д-ра Рачића, једна милосрдна сестрица и један болничар, нијесмо се надали никаквим запријекама на путу. Стигосмо у Котор, гдје чусмо, да је сниjег на Ловћену толико намео, да није могао стићи аутомобил са поштом, а кола да не иду ради сниjега. Није нам преостало друго него чекати у Котору боље вријеме. Ту смо се видјели са разним особама, које су биле на Цетињу, па и са једним љекаром, који су нас упутили у прилике црногорске и дали нам разна упутства. Било нам је тешко пландовати по Котору, дочим смо оставили сваки свој посао у Сиљету, а не можемо поћи к циљу. Цио дан и ноћ падала је киша, дотично на брду сниjег, те није било наде, да бисмо тако брзо отпутовали. Него сјутрадан освануло јутро ведро, брзо брзојавимо на Цетиње можемо ли проћи од сниjега, нашто нам одговорише да се може како тако. Брзо упајмисмо кочије, па око 11 сати се запутисмо преко Ловћена. Непрегледне серпентине веома доброг пута низале су се једна за другом и никад нијесу свршавале. Послије 4 сата вожње стигосмо на Његуш. Мјесто од 2000 душа, сада је скоро пусто, нешто женских и дјеце, скоро све у црнини завите.

Са Његуша упутисмо се даље преко Буковице, опет нове серпентине, све покривене високим сниjегом, које смо учинили већином пјешке. Путем сретосмо више кућа, многе су празне, а у неким видимо старце и дјеце. У једној кући је остао човјек са 4—5 дјеце испод 7 год.

— Што чиниш? — упитасмо га.

— Чувам дјецу. Не хтједоше ме примити у војску, — одговори он жалосно, али опет са неким поносом надода: али им опремих 5 дјетића, нет пушака.

— А колико ти је година? — упита га.

— 75 одговори.

Путем сретосмо скупине жена, који су биле жаловати овога или онога.

У вечер око 8 сати стигосмо на Цетиње. Овај осебујни град учинио нам је особити утисак.

Цетиње има 4500 становника, а запрема плоху скоро као Сиљет. Лежи у једној котлини, једној од оних у красу обичних долина, само нешто већа. Све су наоколо брда, а иза ових пада опет даље земљиште. Тако је Цетиње на висини од нешто 500—600 метара над морем. Да се дође к мору треба се попети до 700 метара дотично к Котору 1000 м. па се опет спустити на 200 м. к Ријеци дотично на море к Котору.

С тога Цетиње је прије 50 година било само један самостан са 5—6 кућа, а данас се у њему налази само двор, уреди и оно што је с овим скопчано. Па стога се Цетиње не може надати каквој трговачкој или индустриској будућности. Пренос робе се обавља колима на далечине од 6—8 сати, силно је скуп, а није наде да би ове могле замијенити жељезнице, јер их је скоро немогуће градити.

Скупоћа је на Цетињу велика, осим што је месо и млијеко јефтино. — Улице су широке, велеградске, а куће су ниске поземљуше, једнокатнице су господске куће а двокатнице су веома ријетке. Расвјета је електрична, а вода је са горског извора доведена водоводом изврсна.

Највише ипак човјека на Цетињу фрапира што је свак овдје или министар или шеф министарства, или војвода, или барем говори о високој политици као о својој струци.

Чуо сам, да је неко назвао ово стање „као у театру“ и збиља човјек нехотице мисли при свему овоме на игру у позоришту.

Сјутрадан отидосмо у уред Црногор. Црв. Крста. Ту смо дознали да је на

Цетињу 1500 рањених, у Подгорици 1300 и 400 тифозних и дисентеричних, до сада на Цетињу има 22 љекара, а у Подгорици 8, а у цијелој Црној Гори 38 љекара. Они су имали своја три војна љекара, два добра болничка љекара кирурга и нешто 10 других љекара. Остало су били страни љекари. Далматинаца нашли смо се највише, нешто 10—12. Талијански Црвени Крст има у Подгорици изврсно опремљену експедицију, она је донијела са собом сваковрсно оруђе, превојни материјал, и Ренгенов апарат. Осим тога Талијански „Црвени Крст“ послао је и још другу експедицију, мање опремљену, али пошто је и ова војнички уређена, изврсно је служила у првој линији под Бардањолом.

Највећма су се опоштенили Чеси. Они су послали једну експедицију од једног врсног кирурга, 5 других љекара, својег економа, и својих болничара и у све нешто 50 особа. Иза оног страшног јуриша код Бардањола, гдје их је пало мртвих и рањених око 4000 у часу кад су све друге експедиције биле отишле, они су спасли ситуацију, они су примили 500 рањеника, они су се за њих посве бринули, кухали им, држали и чистоћу. Право чешки!

Руса је било такођер неколико, а дошли су и три Холандеза послана од свог Црвеног Крста и један Француз. Аустриски ни њемачки Црвени Крст није послао овог пута никога.

Пошто Митрополит није долазио пошли смо да обиђемо болеснике у Владином дому; то је огромна четверокутна зграда, сва учињена од сиљетског цемента, у њој су министарства и пошта. То је сада већим дијелом преуређено у болнице. Ту је равнао једним одјелом неки њемачки кирург, који је боравећи у у Дубровнику, случајно запао овамо и доста им вриједио, то је проф. Диринг. Он нам је показао један случај, за који је сигурно да је проузрочен од набоја дум-дум, јер је на рани у бедру, кад је тане изишло, настао огромни приједор мишица а да кост није рањена. За још један случај тврдио је он, да је од набоја дум-дум.

Болесници су овдје, као и другдје, лежали по тлеху на сламњачи, што је да како силно отешћавало лијечење, особито прелома костију. Ту је било и младих и старих, већином тежих болесника; неки чита, неки пуши, неки буљи нијемо, али нико се не тужи, једног јединог смо чули стењати, а бољела га је тешко глава, а и њега су корили, нек мучи. Болничарке су обично госпође или госпођице црногорске, почев од министровице на даље. Осталу службу по кући, као и по свим уредима врше већином дјеца од 10—15 година.

У истој кући на првом кату једно одјељење води наш човјек Др. Смолчић, који је пуно запослен, он нам је казао своје импровизиране повоје за преломе костију, пошто креде нема, а нема ни жице, а често фали и картуна за имобилизирање уда. Заиста, тешко је бити љекар у овим приликама. Међу рањеним видјели смо једног човјека од 70 година упитасмо га, гдје је био рањен: „код Бардањола“. А јели било тешко Вама, упитасмо га опет: „Па јес, вјере ми“ одговори, али са таквом хладноћом, као да је то свакидањи посао.

У даљњем једном одјељењу видјесмо двоје троје момчуљака: а гдје си ти рањен? „Код Тарабоша, а колико ти је година? „15“ одговори. Други је имао 16 год. Ну сусједи растумаче нам, да су их други гонили од себе, ну они су ишли за њима, док ко год изнемогне или падне, па би узели пушку и пуцали би. Тако их је и оваких погинуло и од 17 година унапријед и тако морају ићи у бој.

Код једног одјељења видјели смо и двије дјевојке рањене, једној је 15 година, другој 19 год., првој је пробило тане лице скроз, а другој лубању. Како су ове могле бити рањене? Та нијесу су се оне биле, запитасмо: „Оне су ишле за својим“, одговорише нам сусједи, „да им носе штогод“. Али кад је била најжешћа ватра на Бардањолу, оне и друге с њима су бациле храну, и носиле муницију својима у борне редове, да ови не губе времена. Угледали их Турци, па их почели гађати и погибе их више њих, а неке су остале рањене“. Послије нам растумачише, да су женске у главноме оно, што је друкче провиатни одио; свака од њих носи својима хране, тајин за које вријеме.

Кад човјек види рањенике из рата, добије посве други појам о медицини. Ту су прилике лијечења посве промијењене. Најмање ране овдје постају фаталним, а оне, које се нама иначе чине страшне, већином су по све лаке. У главном прогноза ране зависи о инфекцији. Је ли се рана инфицирала, па била и најмања рана — а то се лако догоди, јер војници немају превојних омотчића, па сами повежу рану својим нечистим крпама; пошто нема ни санитетске струке, то болесници остају по један или два дана, док их пренесу до мјеста гдје им се може пружити прва помоћ. Тако има нешто тетануса, више септичних огњица, а зглобови, кад су погођени, обично слабо свршe.

Ране плућа су релативно најлакше; оне обично зарасту брзо и без посљедица ране у трбуху, скроз и скроз, обично зацијеле брзо, а гдјекад учине и гњојење; већином на срећу само локализирано. Ране лубање нијесу увијек страшне, видјели смо више рана, гдје је мозак био скроз пробивен, а рањеници су били брзо оздрављењу. Зло је, ако је хитац из близа, онда таковом снагом пробије тане кост, да носи са собом комадиће кости, који пак страховито похарају меке ткиве. Чули смо пак и за једног рањеника, који је био право у срце погођен, па је без операције остао жив и здрав.

Напокон смо пошли опет к Црв. Крсту, гдје смо нашли Митрополита Митрофана; представили смо му се; он је био јако дирнут нашим доласком и сваки час је спомиња Сиљет и Сиљећане. „Сиљећани су нам учинили веће и превише! Хвала ви!“ „Сиљећани су улили занос у наше досељенике, кад би пролазили паробродом кроз Сиљет! Хвала ви!“ Томе се нијесмо надали“ понављао је он више пута; приупиткивао се о нашим приликама и приповиједао нам је разне епизоде из свог живота у Далмацији. На нас је он учинио најбољи утисак; човјек тих, миран, хладан, разборит и бистар.

Послије подне опет смо се навратили у Црв Крст ради посла, ту смо нашли војводу Пламенца; митрополит нас је њему представио; ја сам од чуда ускликнуо. Пристао, лијеп, коштуњав човјек, осипчав, у шареном одијелу, посве бистар, мало говори, али добро опажа: лијепо нас поздрави, буде му мило, да смо Сиљећани; у говору пожали, да није у боју, а касније нам рече Митрополит, да му је 96 година. Ја мислим да би он још и сад војевао.

Балканска криза

Констатовање „Фремденблата“

Беч, 13. фебруара. — „Фремденблат“ констатује да изгледа да се у балканској кризи, која траје ево већ четири мјесеца, потоњих дана довели до извјесне олакшице у међународном положају. Ипак, на нашу жалост, постојеће несугласице нијесу још изглађене ни између ратујућих странака ни између Бугарске и Румуније. Тијема важним питањима прикључује се још и питање о разграничењу аутономне државе Арбаније. И баш у том питању постоје значајне несугласице. Изравнање тих несугласица наилази на велике тешкоће већ тиме што је аустро-угарска монархија у том питању као и другим, која су вези с ријешењем балканског проблема, дала толико доказа своје устрпљивости, ипак је не би требало пренебјегавати. Воља за мир јасно је изражена у ријечима министра предсједника руског и аустро-угарског и она је те врсте да може вршити умиравајући уплив и даје наду да ће садања криза проћи без других озбиљних компликација.

Крај се рата приближује

Беч, 14. фебруара. — „Политичка Кореспонденција“ доноси из Лондона да стање ствари производи утисак да се крај рата приближује. Пристанак Порте на савјет велесила и отпочињање преговора блиски су.

Италија и Турска

Уступање острва Италије

Лондон, 14. фебруара. — „Рајтер„ побија вијест да Италија преговара са Турском о уступању острва Родоса, Лероса и Штампалије.

Бугарска и Румунија

Бугарска предаје велесилама спор

Рим, 14. фебруара. — „Стефани“ јавља да је Бугарска пристала не само на посредовање но и на коначно ријешење велесила у спору са Румунијом; ове сад проучавају питање да ли ће Румунија такође пристати на коначно ријешење што би дозволило брже и сигурније ријешење.

Гика отпутовао у Букурешт

Софија, 14. фебруара. — Министар Гика отпутовао јутрос у Букурешт да лично рапортира.

Гласови из Цариграда

Турци већ не знају шта раде

Цариград, 13. фебруара. — Овдје се побија навођење бугарско да су Турци приликом потоње битке код Шаркеја имали више од хиљаду мртвих. Само су се биле искрцале двије чете турске, које су ступиле у борбу са два бугарска батаљона. Пошто су Бугарима дошла у помоћ других шест батаљона, то су се Турци у највећем реду укрцали. Бугари су имали око 240 мртвих и силу рањенијех, а Турци 35 мртвих и 56 рањена.

Италија и Турска. Официрска афера

Цариград, 14. фебруара. — Према сигурном извору, Италија ће кроз два три дана исплатити Турској 50 милиона франака у име капитулизације прихода јавног дуга Либије сходно Лозанском уговору; од те своте државна ће благајна добити 9.800.000. — Командант мјеста позвао је пет официра, који припадају лиги антимладотурској, да се у року од 48 сати пријаве, иначе ће бити избрисани из војске. Међу њима се налазе бивши командант мјеста Сафет и префект полиције Расик. — Рђаво вријеме спречава све операције на бојишту.

Блокада обале до Драча

Солун, 14. фебруара. — Грци су протегли блокаду до Драча.

Врховна комада у Србији

Сједиште врховне команде у Нишу

Биоград, 14. фебруара. — Званично се саопштава: пошто је престала ратна потреба, то је сједиште врховне комаде пренесено из Скопља у Ниш.

Конференција амбасадора

Велике силе и Балкан

Лондон, 15. фебруара. — Амбасадорима су држали по подне сједницу под предсједништвом Николсона. „Рајтер“ сазнаје из дипломатских кругова како се може предвидјети општа сагласност између велесила односно главних проблема разграничавања Арбаније, то продужење ратног стања а особито војни положај Скадра отежавају у овом моменту стварање формалних и дефинитивних одлука. Кад би се мир једном закључио, то би се расправљања потоњих недјеља и предлози који су тада подношени, а који су произвели велик попуст, вјероватно би се свршили брзим и пријатељским срећењем.. Успркос духа помирљивости и солидарности, о чему су велесиле дале доказа у тим преговорима, ипак не треба очекивати да ће се разни споразуми у начелу односно извјесних дјелова Арбаније моћи претво-

---

ПОДЛИСТАК

Бој на Гребену

(26. и 27. септембра 1912.)

Од Косовског боја крвавога,
Кад су Срби изгубили царство,
Изгубили Круну Душанову
И Кад Турци Балкан притискоше,
Подјармише Србе и Бугаре,
Подјармише Грке и Цинцаре;
— Ај од тога дана несрећнога,
Шести вијек, већ је отпочео,
Како народ хришћански робује
И зулуме превелике трпи,
Од дивљијех Азијата клетих,
Што су жедни крви се напити,
Свакојега на земљи исана,
Само ако у Христа вјерује.
Ал' Русија га хришћана мајка,
Ослободи земљу Бугарију;
Карађорђе — српску Краљевину;
Петровићи Зету земљу равну,
Ка' и доста земље Херцегове.
Али пола хришћанског народа
Од Јадрана и Егејског Мора
Па до тихе Саве и Дунава,
Под топузом остаде турскијем
Да у ланце и сипцире цвили...

Остаде нам сва Србија Стара,
И остаде сва Мађедонија,
И остаде кршна Арбанија,
Па остаде Скадар и Приморје,
И остаде сва Грчка Тракија,
Од Марице р'јеке до Стамбола...
Турска нога оста да им влада,
Те им много црних даде јада...
Тако трајо за дуги низ љета,
Пет-сто двадест и четири више,
Док од туге сиротиње раје,
Не могаше застат' великаше
По их писка сирочади буди
Од Јадрана до на врх Балкана,
Па с Балкана тугу однијела,
До уралског далеког бријега..
Писку чује Ловћен и Авала,
И од туге и веље жалости,
Не слави се слава како треба,
Не пјева се пјесма како ваља,
Не скаче се у коло високо,
Не чује се звоно на далеко:
Умукнуше виле у планину,
А проплака срце у Србину.....
Док најпошље хришћански владари,
Од већ сада «крвавог Балкана«
Здоговоре чине заједничке,
Да избаве своју сиротињу,
Од терора дивљијех Турака.
Праведноме Бог даје помоћи,

Те двадесет шестога септембра,
Крепуше се војске по Балкану
Од Дунава до мора сињега;
Једна крену од Софије равне,
К Једренима и пут Цариграда;
Друга иде од Атине славне,
Пут Тракије и Солуна града:
Трећу шаље српска Шумадија,
Пут Косова поља крвавога,
Да освети свога цара Лаза,
А четврту шаље Гора Црна,
Да са братском састане се војском,
У Призрену — српском Цариграду
На огњиште Силнога Душана
— — — — — —
Краљ Никола разређује војску.
Над цијелом војском сина свога,
Команданта ставља највишега,
Нашљедника Петровић Данила
Ту звијезду на небу српскоме,
Што зададе много црних јада,
Вјековноме душманину своме
И раскиде ланце сиротињи
Тврде ланце, јоште од Косова.
Једну војску шаље Скадру граду,
И пред њоме храброг ђенерала,
Ђенерала Мартиновић Митра,
Другу шаље на Пљевља бијела,
И пред њоме Божовић Машана
Трећу шаље на источној страни
Пут Бијелог-Поља и Сјенице,
И пред њоме херој ђенерала,
С Чева равна Вукотића Јанка,
А четврту од Васојевића,
Крвавоме Плаву и Гусињу
Па преко њих Пећи и Ђакову
И пред војском дичног ђенерала
Радомира храброг Вешовића
Са крваве Букове Планине.
Нека војске шећу по Балкану
Нека шећу нек Турке салећу,
А ја, браћо и дружино драга,
Да ви причам за Васојевиће,
За њихова херојска јунаштва,
А напријед хоћу да ви кажем,
За крваво њино састојање,
С поглаваром Плава и Гусиња,
Са чувеним Феровићем Асом,
На помолу оба ове града,
На огранку кршне Проклетије
Проклетије људске крвопије.
— На Гребену — по зломе времену. —
Тачно двадесет петога септембра,
Војска се је силна подигнула,
Од крајева Васове нахије,
Да за своју браћу под Турцима,
Капљу крви потоњу пролије —
И пред војском као што рекосмо
Дични унук Војводе Мијапа,
И ето их око поља ноћи.

рити у одлучне споразуме докле положај створен продужењем рата не би постао мање неизвјестан.

Војне операције

Затишје на бојном пољу

Цариград, 15. фебруара. — На Чаталџи и Булаиру никакве измјене. Јуче је непријатељ лако бомбаровао Једрене.

Операције обустављене

Софија, 15. фебруара. — Све операције на бојишту обустављене су ушљед великих непогода и снијега.

Генерал Паприков у Београду

Београд, 15. фебруара. Бугарски ђенерал Паприков приспио је овдје у чисто војној мисији.

Закључење мира

Преговори у Петрограду

Париз, 15. фебрувра. — Новине доносе вијести из полузваничног извора да се у Петрограду воде повјерљиви и полузванични преговори између министра бугарског и представника турског, у погледу закључења мира, између Турске и балканских држава. Влада руска не учествује у преговорима.

Под знаком питања

— Границе аутономне Арбаније и проблем Црне Горе —

Талијански лист „Corriere della Sera" доноси овај чланак:

Конференција амбасадора у Лондону, која се састала од скоро назад два мјесеца, није могла ништа, у главноме, ријешити од великих питања која узнемиравају Балканско Полуострво. Једино су амбасадори дошли до сагласности за питање које се тиче Србије и Јадранског Мора. Али и то је више једно „неријешење" него једно право и чисто ријешење. И то из два разлога:

1. Србија не може за дуго времена остати у земаљским границама и због тог ће бити присељена, у будућности мање или више ближој, да тражи излаз на море. Заиста Швајцарска живи и напредује без приморских граница, али њено стање сасвим је друкче од српског; она се налази у центру Европе и у њој су укрштане све велике комуникационе пруге. Швајцарска живи од Европе, али су и Европи потребне швајцарске трупе. Ово стање регулисано је једним другим које чини Швајцарску независном: Велике европске државе, које с њоме граниче, немају никаквог интереса да је униште, нити је ма која од њих у стању да је економски надмаши.

2. Повлашћена пруга, која се Србији уступа, тешко ће моћи, за кратки низ времена, остварити се. Жељезница Дунав-Јадранско Море би одвише била скупа и слабо рентабилна. Ко би дао капитал за грађење? Кад је Турска била власница територије, од српске границе па до мора, она се била обвезала дати велику километријску помоћ. Али сада ко ће Турску замијенити?

Историја је пуна привремених ријешења; и ово је једно од њих, јер садржи у себе клицу неизбјежних будућих конфликта. Аустрија га је захтијевала, јер је нашла за умјесно да остави неријешена балканска питања како би могла доцније или препондерантно упливисати на балканске државе, или посредовати у контраверсијама које би изазвала незадовољени српски интереси. Већи дио Великих Сила има противне интересе, и шљедствено не може дозволити један препондерантни аустриски улив на Балкану, те ушљед тог оне захтијевају да се балкански народи слободно и у миру развијају. Да је овог пута било у европској дипломатији директивних идеја, као године 1878., и да се већи дио европских држава знао одупријети, српски проблем би био ријешен, на рационалнији и кориснији начин за источни и европски мир.

Бисмарков циљ, кад је 78. год. сломио Сан-Стефански Уговор, био је да ослаби руски уплив на Балкану а Аустрији отвори пут за Исток. Из тог разлога, он је поништио све што је у њему било уговорено наиме: Велику Бугарску, чије су границе допирале до Охридског Језера и затварале пут за Солун; Аустрији је ставио у задатак да у Новопазарском Санџаку држи гарнизоне, а ако би се потреба указала, и у самој Македонији. Бисмарк је имао три циља: 1. да Русији одузме моралну власт у балканским стварима; 2. да онемогући стварање једне аутономне и независне „Балканије"; 3. да омогући и олакша аустриско продирање на Егејско Море. Али овог пута шта је руководило европску дипломатију у њеном раду? Балкански су народи све сами радили, они су извршили оне догађаје које су дипломати сматрали за неостварљиве.

Није дакле било, нити је морало бити тако тешко санкционисати слободу и независност балканских држава или наћи један начин којим су могле затворити њихове границе мијешању Европе.

Остаје арбанаско питање; оно се не може као и друга ријешити, јер Арбанаси нијесу у стању да организују и да развију једну државу, ако ову не би економски и политички Европа потпомогла. Без сумње ово је питање најзамашније и најтеже ријешити. Овдје треба имати у виду један двојаки циљ: позитивни и негативни; с првим да се Арбанасима осигура независна егзистенција, и да се спријечи дакле да они буду подјармљени Словенима и Грцима; с другим да се избјегне да Арбанија постане поприште неслоге између Аустрије и Италије с једне стране, Арбанаса, Грка и Словена с друге.

Још један пут смо казали да се арбанаско питање не може ријешити ако се узима у обзир само етнички елемент; заиста оно се мора ри ешати, али првјенствено треба имати у виду политички циљ.

Прије свега не заборавимо да Арбанаси нијесу један од оних народа који може, у име своје цивилизације, истаћи свој националитет и наметнути га територији на којој живи, јер цивилизације арбанаске не постоји. Арбанаси виде која је разлика између њих и народа који их окружавају, али немају народне свијести.

Народна свијест и цивилизација, два најважнија услова, који су послужили или ће послужити образованим народима што су одузели, или ће да одузму, територије од тако названих „неспособних раса", Арбанасима недостају. Они су конгломерација племена која су сачувала своје дистиктивне карактере у средњој Арбанији, а на сјеверу и на југу, измијешали их са словенским и грчким елементима.

Језик Гега готово је потпуно неразумљив за Тоске и обратно. Доказано је да 5140 ријечи, којима се Арбанаси служе, само су 540 од старог илириског, а остатак од македонско ромунског, турског словенског и грчког језика. Веома је чудновато да једна таква маса ријечи није могла послужити или да створи једну литературу, у правом историском смислу, или једну науку, или најзад један општи идеал који би био у стању да се наметне или да асимилацијом трансформише духовне и грађанске снаге народа са којима су Арбанаси дошли у додир. Од свих балканских народа, они су најмирније примили исламизам; ниједно друго племе није било онако пасивно као они. Потребно је ово дакле да се не заборави кад се води ријеч о Арбанији. Такође исто не треба заборавити да су основи највећег права, са којим већи народи правдају, с идеалног гледишта, своје проширење и суверенство над мањим народима, обзири цивилизације с којом је тијесно скопчано и сазнање своје историје, које се и сада тражи и сачињава народну моћ. Етничка величина није сама по себи довољан услов на основу којег би се могло захтијевати стварање једне државе; услов је врло важан, и може се истаћи, али само онда кад је допуњен са елементима које смо већ наговијестили. Не може се с правом тражити да арбанаска држава, коју буду стварали, има своје границе донде докле су Арбанаси растурени. То би се тек онда могло захтијевати кад Арбанаси не би само представљали једну етничку материју него и још један дух и једну народну цивилизацију. Арбанија, као држава, мора постојати, јер је потребно да постоји. Европа је ствара а не Арбанија. И другим балканским државама Европа пружа помоћ, али су оне саме отпочеле своје ослобођење. Напротив арбанаску државу Европа ствара и треба да је снабдијева, подржава и до зрелости доведе. Овај факт се дакле не може искључити из питања која се односе на границе државе коју стварају.

Арбанија постаје државом због тог што су Валона и Драч од веома велике важности за слободу Јадранског Мора; она је са свим потребан елеменат за осигурање слободе овог мора. Луке, Валона и Драч, нијесу се могле дати којој од Великих Сила, или балканским државама, јер у њиховим би рукама постале једна сила која би у првој линији, пријетила јадранским силама а затим и свим другим државама, које имају или би могле имати интереса у Јадранском Мору. Заиста кад би на јадранским обалама, умјесто једног народа који се разликује од словенског и грчког, живио један словенски или грчки народ, мање би било оправдано, с гледишта јуридичко-идеалног, стварања једне друге државе; али пошто су тамо Арбанаси насељени, они су послужили као аргументат за стварање једног новог политичког организма, различитог од других.

Мислимо да из ових наших примједаба могу се извести два закључка: прво, ограничење балканских држава не може се оснивати на етничку превагу, већ треба поглавито имати у везу политичку умјесност; друго, на основу ове политичке умјетности, која има свој разлог у етничкој материји, једна арбанаска држава мора се створити.

Дотакнимо се сада стања Црне Горе. Тешко ће ова мала држава моћи опстати у независности, ако јој се не дозволи да се прошири до обала Бијелог Дрина. Компетентни људи мишљења су да је сасвим сумњиво да би Црна Гора опстала онаква каква је ако јој Скадар не би припао. Питање граница између Црне Горе и Арбаније, велико је политичко питање. Кажемо да је велико из разлога што Црна Гора, оволика колика је данас, или кад би се само мало проширила на исток не би могла опстати; уједињење Црне Горе и Србије би поновило, али на озбиљнији начин, проблем који, у овом моменту, толико узнемирава Аустрију т.ј. излаз српски на море. Србија би тада добила два порта, Бар и Улциња, који могу имати велику будућност. Може ли се претпоставити да ће Аустрија, која је данас толико противна излазу српском на море, пристати сјутра, а да се не макне, на стварање једне Велике Србије? Или можда би нашла начин да се поврати на бакланска питања? Ово је проблем којег европска дипломатија не треба да пренебрегне.

Умјесно је овдје напоменути да је Аустрија хтјела пристати да се Црна Гора прошири до бијелог Дрина, само да јој је ова уступила Ловћен. Питање Скадра није дакле за њу, као што га она представља, етничко, већ чисто политичко питање. Па зар њени политички интереси морају имати превагу на свима другим интересима, односно, на интересима које имају балканске државе да могу слободно живјети и са својим снагама развијати се и на оним које има Европа да види свршено, бар с једне стране, опасно источно питање? Не може се казати да је Арбанији немогуће живјети без Скадра. С њим или без њега, њој је потребна, за дуги низ година. директна потпора Европе. Своју животну снагу, она неће црпети из Скадра, или каквог другог краја којег Србија за себе тражи, а у ког не живе већином Арбанаси, већ од жељезнице која ће везати Драч и Валону са средиштем Балканског Полуострва и са морима на Исток, из грађанске организације коју ће Европа морати увести у новој држави, и најзад, из великих финансијских помоћи с којима ће Европа трансформисати арбанаске предјеле. Арбанија, којој би границе биле Црни Дрин, Бијели Дрин, Охридско Језеро и Каламас, била би ни мање ни више спажнија од Арбаније којој би припадао Скадар и Медова. Арбанија биће оно што Европа хтједне и знаде од ње створити.

Али црногорски проблем, остане ли сада непријешен, доцније ће узнемиривати Европу. А то није у интересу Италије, па ни свих Велесила, јер оне немају рачуна да се балканска питања понављају.

М. Г.

Дневник

Походила Улциња. Њено Краљ. Височ. Књегиња Наталија јуче на дворском јахту посјетила је Улциња, гдје се задржала око 2 сата и том приликом походила рањенике и болеснике у болницама тамошњег руског Црвеног Крста милостиво распитајући свакога појединог о стању његова здравља.

Гдје се вису Виситору пењу
И у јутро чим зора освану
Нађоше се на зломе Гребену, —
Те на освит двадесет шестога
Јесењега мјесеца септембра,
Ожинјеше брда и планине
Изнад дивне гусињске равнине.
Па одатле Вешовић Радомир
Књигу пише бегу Феровићу,
У књизи га зове на предају:
«Поглаваре, Феровићу Асо,
«Краљ Никола ме је оправио,
«Да ми предаш та два мала града,
«Што му млого зададоше јада,
«Јербо дана у години нема,
«Кад му жалба, од раје не доди.
«Како Срба, тако католика;
— ««А не дај ме, драги Господаре,
«« Од крвника, Феровића Аса,
«««Што имасмо, то све њему дасмо,
«««Још му пабе копамо, оремо,
«««Чувамо му овце у планину
«««Сијемо му жито у долину,
«««Стражимо му буле у хареме,
«««Преко свега тога, Господаре,
«Кад изађе несита аждаја
«««Да се мало по пољу прошета,
«««Око бистрог Плавскога Језера,
«««Па од раје на путу сусрете,
«««Наређује и капцијом туче,
«««Да му одмах рибу из језера,
«««Живу вади и двору однесе.»»
— ««Ако неби ко год послушао,
«««У дубоко језеро ушао,
«««Одакле се ни један не враћа.
— ««Наређује својим пандурима,
«««Те га свежу за колац на путу,
«««Па с' измакне ово чудовиште,
«««Те стријеља очи сиромаху
«««Леворвелом од десет метака,
«««Па нареди својим гавазима,
«««Те га води у дубини баце,
«««Те њим хране рибе у језеру»»
«И још друга чуда, од звјерстава,
«Па је вакат доша и вријеме,
«Да већ таке грозоте престану,
«Збивати се по нашем Балкану,
«Но те људски савјетујем сада,
«Поклони се Цару од јунака
«Држаће те као Црногорца
«Ако пећеш на предају доћи,
«Од градова кључе доникјети,
«Купи, Асо, твоју Арбанију,
«Изађи ми на сусрот пред војском,
«Јербо барјак Црногорског Краља,
«Лепршат' се мора ових дана,
«На дворове Мехмет али бега,
«Изнад бистрог Плавскога Језера,
«Макар друго блато се створило,
«Од јуначке крви црногорске». —
«Још ти, Асо, моју жељу јављам
«Ја пијесам људске крви жедан
«Већ сам жедан правде и слободе,
«Жао ми је губит, Црногорце,
«Па те овим на мегдан позивам,
«На равноме пољу гусињскоме,
«На очиглед обадвије војске,
«Ал' уговор, да ми сачинимо,
«Коме срећа јуначка донесе,
«Те он мегдан крвави добије,
«Да за тога остају градови», —
Кад ђенерал књигу накитио,
И па књизи печат запучио,
Он је своме ордонансу дава
»Иди носи Плаву бијеломе,
»А на руке бегу Феровићу«,
Момче оде, ка' на лака крила,
И ето га низ поље гусињско.
Кад је било по крају језера,
Оно срете силновиту војску.
Има војске, ка' на гори листа,
Пита момче Арнауте љуте,
Да му свога војсковођу кажу,
Док у томе земља се затресе,
Кроз тутњаву чу се топот коња,
Мислио би поље превалише, —
То бијаше Асова ордија,
И пред њоме силни Асан-беже,
Момче њега дивно поздравило,
Из руке му бјелу књигу пружа
Књигу чита Феровићу Асо,
А пошто ју бјеше прегледао,
Намршти се, очи закрвави,
Па на своје пратиоце виче;
»Море брже, тамо пашче беците,
»Гдје му гавран кости наћи неће,
»У језеро, нек се рибе ране.«
Доватише дивљи Арнаути,
Поведоше момче до језера,
Ту му очи прие извадише,
Па га онда у воду бацише.
Бистра вода хукну... запљепуша,
Рају оде јадног момка душа...
А одатле Асо са Шћипнијом,
Уз Виситор пење се високи,
Војска гази дрвље и камење,
Подмиљеше, ка' из земље мрави,
Не би човјек мога' погодити,
Ил' је више војске или листа,
Па гранама Виситор-планине.
Па се пењу, право ка Гребену,
Ал' Вешовић војску разредио,
Десним крилом краљски баталион,
И пред њима храбри команданте,
Радосаве Маријановићу,
И са њиме четни командири
Све да ти их по имену кажем'
Прво ти је Лабовић Богдане,

(Свршиће се)

Италија и Скадар. Од кад је питање о Скадру изашло на рјешавање на амбасадорској конференцији, талијанска штампа промијенила је своје држање у питању о Арбанији. Сада сви велики листови стају на страну Црне Горе и траже, да се Скадар преда Црногорцима. Кампању је почео велики римски лист „Ђорнале д' Италиа". У једном чланку, који је изашао у прошлу недјељу, тај лист је врло оштрим ријечима осудио политику маркиза Сан Ђулијана и позвао талијанску владу, да промијени своје држање. Тога истога дана, донијели су и „Секоло" и „Месађеро" чланке у корист Црне Горе. „Месађеро" доноси између осталога, у једном од пошљедњих бројева, да је талијанска влада покушала да буде попустљива према Црној Гори, али да је нашла на отпор Аустро-Угарске. Лист савјетује влади да се не ограничева само на савјете, него да енергично изађе са захтјевом да Скадар припадне Црној Гори.

Турци о српској војсци. Према стиглим депешама из Драча и Љеша, одлучно се поричу поновне вијести о арнаутским побунама. Веома је значајна изјава једног Турчина, коју је донио један биоградски лист. Ејуб Сабри беј из Охрида, један од највиђенијих представника младотурске револуције, који је био мајор, посветивши се политици, па касније у Охриду организовао добровољце против Срба и борио се код Битоља, а касније био заробљен и на частну ријеч ослобођен, пролазећи кроз Битољ за Скопље, дао је шљедећу изјаву дописнику, који му је показивао нападе штампе против српске војске: „Сасвим сам изненађен бројем, уредбом, опремом и оружањем српске војске. Нико се није надао, да Србија може тако брзо и силно потући нашу војску, која је увијек стајала спрам ње у једнаком броју и на добрим положајима. Од кад сам заробљен, исто тако сам задивљен понашањем и предусретљивошћу српских официра. Немам ријечи, да их се нахвалим. То су интелигентни, озбиљни људи. Лаж су све објаве стране штампе. Непријатељ сам ваш и борио сам се, али отворено кажем, да се Срби показаше као културан и цивилизован народ и заслужују назив најкултурнијег народа на Балкану. Не само да није било убијања, пљачкања и паљења, него је било обзира више него се могло замислити. Власти показују пуну пажњу Муслиманима и њиховим обичајима. Муслиманима зато, јер су Муслимани, није пала длака са главе, већ исказивана помоћ. Овако се не понашају само власти и интелигенција, него сваки прости војник. Муслиманке слободно пролазе и војници пажњиво окрећу главе кад пролазе, да их не повриједе. У Охриду је сасвијем мир и ред. Понашање власти и војске улило је повјерење становништва. Радови су почели и врше се као и прије. Бољих непријатеља нико не жели. Ја вам честитам". Ове су изјаве сасвим аутентичне. Сабри беј је веома угледан и имућан човјек и био је угледна личност у Цариграду.

Нова књига о нама. Др. Шварцлозе, који је приредио до сада неколико предавања о српском народу, коме јако симпатише, оштампао је једно од тих својих предавања, које је изашло у издању књижаре М. Дистервеги у Франкфурту под насловом „Балканске државе и балкански рат."

Савремено пјесништво у Ц Гори. У Варшави је Д. П. Ђуровић штампао на руском језику своју књижицу „Савремено српско пјесништво у Црној Гори." Жалимо што не можемо ову књигу да прикажемо, јер је не добисмо.

Вријеме. Ружно се вријеме продужава. Послије снијега, који је у неколико махова доста нападао, дошла је киша, која се лије готово без прекида и дању и ноћу.

ТЕЛЕГРАМИ

Берлин, 11. фебруаар. — Дански краљевски пар приспио је у посјету.

Мексико, 11. фебруара. — Када су бив. вицепредсједник и Суарез превођени у затвор покушали су да их ослободе, те су том приликом Мадера и Суарез убијени из пушака.

Беч, 13. фебруара. — Цар је смијенио Монтекукулиа на његово тражење с положаја и дао му орден Св. Стевана. На његово мјесто постављен је вицеадмирал Хаус досадањи инспектор флоте.

Петроград, 13. фебруара. — Цар је данас примио у аудијенцији министра војног и министра иностраних дјела, као шефа врховног штаба.

Париз, 13. фебруара. — Изволски је данас на подне предао Поенкареу ленту Св. Андрије, коју је уз царево писмо донио барон Шилинг. У писму се наводи да је цар одмах по ступању Поенкареа на предсједништво хтио да дадне новог доказа љубави спрам Француске и личних осјећаја поштовања и пријатељства наспрам Поенкареа. Поенкаре је изјавио да је дубоко дирнут тијем видљивим знаком царевог пријатељства као и новим доказом непромјењивих царевих осјећаја спрам Француске, којих је лично писмо најочевидније свједочанство; он је такође чврсто одан политици која одавно сједињава Француску с Русијом.

Беч, 14. фебруара. — Цар је примио оставку Зичија министра просвјете угарског.

Петроград, 14. фебруара. — Глазунов министар марине умро је.

Петроград, 14. фебруара. — Дума је вотирала 485.990 рубаља за романовски јубилеј.

Берлин, 14. фебруара. — Вјенчање Принца Ернеста Августа са принцезом Викторијом Лујзом биће 24. маја.

Париз, 15. јануара. — Министар финансија поднио је парламенту пројект односно 500 милиона ради убржања радова народне одбране.

Беч, 15. фебруара. — Прохаска, аустро-угарски консул у Призрену, наименован је за консула у Рио де Жанеиро.

На Козјаку

Из „Бојних прича".

У предзорје, кад још читава планина спава, кад нема ни муха ни комараца, и кад се с времена на вријеме јави која птица — трже ме из уморног сна заповједнички, али мекан глас војводин:

— Устај! вријеме је...

Ја се трзам два, три пута, затим покушавам да се дигнем, и несвјесно грабим брзометну пушку, која је сваком четнику тако мила. Десна ми је рука сва утрнула, по плећима и ребрима осјећам нове жуљеве од реденика и фишека, а глава тешка и чини ми се, да је мјесто мозга испуњена оловом. Трљам и боље отварам очи. Око мене неке сијенке, иду, мичу се, и леже наоколо угасле ватре. Не знам, да ли је дан или ноћ?

— Јесу ли страже измјењене?

То сигурно говори војвода — бунован мислим.

— Јесу.

— А курири?

— Још ноћас су отишли.

— Еј, писару бре, је л' пошта готова?

Још потпуно нерастријежњен не знам, шта да мислим. У памети ми се мијешају фантастични и језовити снови с јучерашњим сликама борења и повлачења, умирања и спасавања, пењања и лутања по пресахлим потоцима и стрмим бреговима. Тек кад неко запјева храпавим гласом тужну мелодију:

«Моја је мајка планина
Моја су браћа револвери
А ситна дјеца куршуми»

— сјетих се гдје сам. Никад више нијесам сажаљевао своју младост и свој живот као тада.

Већ је свитало.

Нас осамнаест мрких људи као осамнаест гавранова часом се спремисмо. Пијући ракију неки се прекрстио, а неки нашалио; дијелећи муницију неки је приговарао, а неки што опсовао; превијајући лаке ране неки је шкрипнуо зубима или јаукнуо, а неки се смијао или јуначно — али све то није могло пореметити ону опћу једнодушност, свечаност и озбиљност, која се провлачила између нас. Свима нама једна иста мисао лебди пред очима. Јучер у ово доба било нас је двадесет и два. Три су погинула, а једног је нестало. Ма да смо настојали да не мислимо о том, ипак једноме измаче:

— А куд ли нестаде јуче Трајка?

Сви се још више уозбиљисмо и погледасмо његовог брата Јованчу, омањег, дежмекастог и као дрен здравог сељака. Њему само заиграше очи и као од стакла засвијетлише.

— Аскери га утепаше — рече он и уздрхташе му јако избочени мишићи на лицу.

— Бог да му душу прости! — дода војвода и неколико њих побожно се прекрстише.

— Алал му вјера, био је јунак!

Као да нам је било неугодно говорити о смрти, јер једва дочекасмо кад неко викну, да се крећемо.

А онда кад почиње небо на истоку да се све више румени, кад пробуђене птичице почеше цвркутати и преплашено скакати с гране на грану и кад се читава планина показа у свој својој љепоти — онда нестаде и размишљања и суморности из наших душа. «Ево новог дана, ево новог живота» — као да говори читава природа.

Под ногама пуцкета суво грање и мукло шушти мокро лишће. Хладан и чисти горски вјетрић милује нас и умива, а свјежи и јаки мирис лишћа и траве храни нас и испуњује нам груди новом снагом, новом вољом и одушевљењем.

На једном пропланку, одакле се види дивна панорама — мала долина с бијелим, шумним потоком, и мрка, висока Козјак планина — сретосмо прву нашу стражу.

— Код манастира Св. Димитрија налази се пола табора војске и ескадрон коњице, а читавом овом страном потока крстаре одреди аскера — то је био рапорт наше извиднице.

— Да зађемо за онај хумак? — пита један четник, који је био из тог краја и познавао сваки грм и сваку стазу.

Пођосмо. Војвода извади двоглед и стаде разгледавати терен. И одједном нестаде оног одушевљења. Савијених плећа, с пушком у руци корачамо лагано и опрезно у одређеном одстојању, један за другим, као да слутимо скору опасност или пошљедњу очајну борбу. И ако знамо, да ту нема шале да ће сигурно неколицина од нас, а можда и сви, још данас отићи Богу на истину, ипак се зато сваки од нас нада, лудо вјерује као у чудо, да ће се баш он, ма како било, спасти. Без те вјере не иде се у бој.

А тада је баш сунце величанствено излазило. Мали пропланак у сред горе изгледа као да је покривен зеленом поњавом, искићено златним шљокицама. А са росног лишћа милијарде зрака блијеште нам у очи.

— Да, да, — мислим — рађа се нови дан и нови живот, али и нове борбе и нове невоље, нова умирања и нова спасавања.

Хране немамо ни за један дан, а муниције тек за добар сат борбе. Ако се за неколико сати не дохватимо сјеверне стране Козјака, изгубљени смо. Тек тамо, кад уђемо у романтичну котлину Пчиње, можемо се надати помоћи, одмарању, па и весељу.

Стигосмо на хумак. Војвода Скопљанче нешто се намршти и рече:

— Ево другари, ово нам је још једини пролаз, ако нас аскери не опазе. Бог ће нам помоћи на ћемо и то издржати.

Неки се опет прекрстише. Ја се надвирим на хумак и спазих једну голу страну стрму, врло стрму. Нема дрвећа, већ само који пањ, грм од глогиња или смреке. Сасвим доље на дну шуми пјенушави поток прелазећи преко нанесеног стијења.

Кад се човјек нађе у некој опасности или пред великим каквим напором, онда му је прва мисао: да ли ће моћи издржати.

Мени се учини да хоћу и ја јурнух низ страну. Више сам се ваљао и котрљао него силазио, хватајући се за трње и оштро камење. Сав задуван, изгребен и подеран нађох се на потоку. Остали четници разбацани као мрке лопте котрљаху се исто тако низ страну.

За све то вријеме нико ни да би ријечи проговорио, тек само који рањеник простењао би или уздахнуо. Иза њих је траг био крвав.

Овамо сви — чује се пригушен глас.

Скуписмо се као на некој тераси над самим потоком. Док смо се мало одмарали, војвода је погледом тражио згодан прелаз преко долине, кад али — од источне стране, тамо од Ђермана, појави се на самом подножју кршног хумка одред аскера с једним чаушем на челу. Нијесу нас још спазили. Инстинктивно сами се подијелисмо и сваки ухвати бусију.

Као увијек прије борбе залети ме нека грозничавост и суморност. Лаким погледом обиђем све другове, и учини ми се, да над свима нама трепери црни барјак смрти. Али срећом ти часови трају врло кратко, јер обично већ послије првог метка нестаје сваког страха и размишљања о себи.

— Пссст....

— Нишани добро, али још нико да не пуца! чује се шапат војводин.

Као пошљедњи на лијевом крилу нанишаних пошљедњег аскера, црног као циганина. Немарно објесио пушку, и лијепо иде за осталима погнуте главе као замишљен. О чему ли мисли јадна му мајка?

Нестрпљив што војвода већ не пуца, да и ја мог аскера лишим брига, обазрем се, и силно се изненадим, кад видјех војводу доље на самом потоку, на педесет корачаја пред аскерима. Баш пушку на земљу, раскопчао копоран и кошуљу и раздрљених груди умива се, прска и фрче да се лијепо чак код нас чује.

Окренем се осталим четницима — и сви они као да се изненађени питају погледом: «Шта је ово?»

Али се брзо сјетисмо, да је то војводино лукавство, да се избјегне окршај. Јер и ако смо сигурни, да ћемо побити овај одред Турака, али на први наш пуцањ долетјеће сва остала војска с којом се ми не можемо мјерити ни по снази ни по муницији. Чему онда лудо гинути?

И сад настаје игра шаха.

Кад Турци спазише војводу силно се изненадише, а онда обрадоваше, што им је таки плијен пао шака. Ипак њихов чауш не може да вјерује, да би један војвода био тако непромишљен и неопрезан. Он узе двоглед и стаде разгледати читаву нашу страну. А кад спази седамнаест цијеви како иза бусије зијају на њега и његове војнике, он брже скину двоглед, нешто рече војницима, а онда сви заједно направише круг на лијево па одоше лагано откуд су и дошли. Како је свакоме живот мио!

— Сједите, да се и ви умијете — смјешка се војвода.

— Алал ти мајци! — и као срне поскакасмо у поток.

— Вјерујте четници — рече војвода — да ниједан од ових војника, па ни сам чауш неће никад никоме причати, како су срели самог војводу у планину.

— Живио војвода! — одјекну мукло потоком.

Весели и раздрагани као што одавно нијесмо били пођемо затим брзо и опрезно све коритом потока, а онда преко малих голих брежуљака дохватисмо се наше мајке — Козјак планине.

Б. М.

ОГЛАСИ

Гимназијски матурант

подучава из појединих предмета и спрема за полагање читавих разреда ученике основних школа и првог до петог (инклузиве) разреда гимназије. Обратити се књижари Калуђеровић — Цетиње.

П. п. бр. 1. 10—50

ЈЕДИНСТВЕНА И У ОВОЈ СТРУЦИ НА ДАЛЕКО ПРИЗНАТА

ТРГОВИНА СВИХ СРПСКИХ ПРАВОСЛАВНИХ ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

НИКОЛЕ ИВКОВИЋА у НОВОМ САДУ у својој кући дунавска улица бр. 10.

У Српству највећа трговина и радионица за српске прав. цркве, наиме: **одежда, неба, литија, барјака, плаштаница, крстова, кадионица, кивота, кандила, петохлебница, полилеја** (ћоке цветови), **целивaћа** на лиму, **икона** на платну и на артији и т. д. Израђујем **барјаке, заставе** за певачка друштва, од најједноставнијих до најскупоценијих, везене са златом и свилом. Призната радионица као најусавршенија, **иконостаса, Христових гробова, певница** и т. д. добра радионица свештеничких **хаљина** и велики избор **шешира, камилавки** и **појаса**. Све радионице и трговина налазе се у сопственој кући а **сваку наруџбину извршујем тачно и брзо под својим личним надзором. — Велики и богато илустровани цјеновник шаљем на захтјев бадава.**

Адреса за наруџбине:

Никола Ивковић, Нови Сад (Ujvidék)

Europe Hongrie бр. 29. п. н. 26 30

Штампа Кр. Ц. Државне Штампарије.

Власник и одговорни уредник Радомир Кривокапић Ордински